

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології

Кафедра педагогічної та вікової психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗП 3.2 Теоретико-методологічні проблеми психології

рівень підготовки   другий (магістерський)
спеціальність   053 – Психологія

факультет   Психології

Дніпро – 2017 рік

Робоча програма “Теоретико-методологічні проблеми психології” для студентів другого (магістерського) рівня підготовки спеціальності 053 – Психологія.
“26” червня 2017 року – 16 с.

Розробник: Носенко Е.Л., зав. кафедри педагогічної та вікової психології, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології, протокол №18 від “26” червня 2017 року

Завідувач кафедри _____ (Носенко Е.Л.)

“26” червня 2017 року

Затверджено Науково-методичною комісією факультету психології за спеціальністю 053 – Психологія на 2017-2018 навчальний рік, протокол №2 від “23” червня 2017

Голова Науково-методичної комісії факультету психології _____ (Носенко Е.Л.)

“23” червня 2017 року

Схвалено Вченою радою факультету психології,
протокол №12 від “27” червня 2017 року

Голова Вченої ради факультету психології _____ (Волков Д.С.)

“27” червня 2017 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
	Спеціальність 053 – Психологія		
Модулів 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів 5		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський)	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		54 год.	37 год.
		Індивідуальні завдання:	
–	КНР		
Вид контролю: <i>екзамен</i>			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1,5

для заочної форми навчання – 1/4,6

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомити майбутнього фахівця із сучасним станом методологічних досліджень у галузі теоретичної психології, основним предметом якої на неklasичному етапі розвитку психології стає психологія особистості, зокрема різноманітні аспекти функціонування людини як суб'єкту життєдіяльності, спілкування, світопізнання та світооцінювання.

Задачі:

- ознайомити майбутніх фахівців з дослідженнями *саморегуляції особистості*, що базуються на *контекстуалізованому* підході до вивчення так званих «динамічних рис», представленим *пояснювальними моделями* і теоріями особистості, зокрема:
  - когнітивно-адаптивною теорією (Дж. Меттьюс);
  - соціально-когнітивною теорією (А. Бандура);
  - когнітивно-афективною моделлю (CAPS) – (Мишель і Шода);
  - моделлю особистісної архітектури (КАРА) - «знання та їх оцінка» (Д. Цервоне);
  - когнітивно-експерієнціальною теорією (С. Епштейн);
- надати уявлення про інтегративний підхід до дослідження індивідуальності, представлений багатовимірною ієрархічною моделлю “Я”-концепції; дослідженнями самосвідомості; моделлю мотиваційних рис; дослідженнями впевненості людини у собі, дослідженнями емоційного інтелекту і стратегій подолання стресу; моделлю «позитивних рис» «Цінності-у-дії» (загальнолюдські цінності “сильні” властивості характеру);
- розкрити зміст і специфіку імпліцитних моделей оцінювання особистості, що базуються на аналізі певних аспектів поведінки, в яких особистісні характеристики відбиваються опосередковано, зокрема через урахування латентних періодів моторних реакцій.

Оскільки курс передбачено викладати як українською, так і англійською мовами, в його завдання входить і ознайомлення студентів із спеціальною науковою психологічною літературою *в оригіналі*.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- сучасні тенденції дослідження цілісної особистості як об'єкту психологічних досліджень, теорії і моделі дипломних особистісних рис;
- новітні факторні моделі особистості як відбиття глобальних складових внутрішнього світу особистості;
- дослідження саморегуляції особистості (контекстуалізовані моделі особистості);
- інтегративний підхід до дослідження особистісної ідентичності;
- імпліцитний підхід до дослідження особистості.

вміти:

- виокремлювати аспекти подібності і розбіжностей підходів зарубіжних психологів до вивчення психічних феноменів;
- самостійно відслідковувати появу нових тенденцій у зарубіжній психології у вивченні актуальних проблем сучасної психологічної науки;
- робити анотовані переклади зарубіжних публікацій з актуальних проблем психології.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Некласичний вектор у сучасній психології. Основні методологеми сучасної психології (за М.В. Савчаним). Методологеми сучасної психології.

Особливості неklasичного підходу до дослідження особистості як культурного об'єкта (внесок Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, М.М. Бахтіна, Альфреда Адлера, Д.О. Леонт'єва, С.Д. Максименко у розвиток і становлення нового погляду на людину як суб'єкта самодетермінованої активності).

Напрями неklasичної трансформації психології (за Д.О. Леонт'євим):

- від пошуку знань до соціального конструктивізму;
- від монологізму до діалогізму;
- від ізольованого індивіда до ідеального суб'єкта досягнення життєвого успіху;
- від детермінізму до самодетермінації;
- від потенціалізму до езистенціалізму.

Структурний підхід до дослідження особистості. Загальна характеристика стану розвитку теорії диспозиційних рис особистості (внесок Олпорта, Кеттелла, Айзенка). Основні припущення й принципи, на яких базуються дослідження структури особистості, та їх відбиття у різних моделях особистісних рис. Варіанти скорочення психометричної 16-факторної моделі Кеттелла.

Емпіричний і теоретичний статус п'ятифакторної моделі особистісних рис і аспекти її критики. *Загальна характеристика п'ятифакторної моделі особистості* (Гольдберг Р.Л. – Goldberg, R.L.). Модель Кости і МакКрея. Шестифакторна модель Ештона і Лі. Емпіричний і теоретичний статус диспозиційних моделей особистісних рис як генералізованих нейропсихічних структур. Новітні уявлення про «єдиний фактор особистості» (Ірвінг, Раштон). Духовна парадигма в психології (М.В. Савчин, 2013 р.).

Змістовий модуль 2. Психофізіологічні і біохімічні кореляти особистості та їх пояснювальний потенціал. Інші підходи до розгляду формування особистості.

Психофізіологічні і біохімічні кореляти особистості.

Теорія сенситивності до підкріплення поведінки (RST) Джефері Грея як приклад розвитку ідей генетичного підходу до дослідження структури особистості.

Змістовий модуль 3. Дослідження саморегуляції особистості (контекстуалізовані моделі особистості).

Когнітивно-адаптивна теорія поясненні зв'язку особистісних рис з особливостями сприйняття і переробки інформації людиною.

Соціально-когнітивні теорії особистості: особистість у контексті ситуації. Соціально-когнітивна теорія особистості (А. Бандура).

Когнітивно-афективна модель особистості. Модель архітектури особистості «знання і оцінювання» Д. Цервоне. Когнітивно-експерієнціальна модель С. Епштейна.

Змістовий модуль 4. Інтегративний підхід до дослідження особистісної ідентичності.

Багатовимірна ієрархічна модель. Я-концепції: важливий аспект особистісної ідентичності. Самосвідомість як аспект дослідження особистісної ідентичності.

Динамічні мотиваційні риси – «вікно в особистість». Упевненість у собі як ознака особистісної ідентичності.

Особистість і процеси подолання стресу. Емоційний інтелект як динамічна риса, що визначає індивідуальну ідентичність.

Поняття емоційної розумності і емоційної майстерності.

Змістовий модуль 5. Позитивні риси особистості (цінності-у-дії) та їх роль у забезпеченні психологічного благополуччя людини. Імпліцитний підхід до дослідження особистості.

Теорія позитивних цінностей та властивостей особистості, її виникнення. Роль позитивних емоцій у зумовленні формування позитивних цінностей та властивостей особистості. Суб'єктивне, психологічне та соціальне благополуччя як результуючі наслідки наявності у людини позитивних цінностей та особистісних властивостей.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л а б	і н д	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Некласичний вектор у сучасній психології. Структурний підхід до дослідження особистості												
Тема 1. Особливості неklasичного підходу до дослідження особистості як	8	2	2	-		4	3	1	-	-		2

культурного об'єкта.(Внесок Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, М.М. Бахтіна, А. Адлера, Д.О. Леонтьєва, С.Д. Максименко у розвиток і становлення нового погляду на людину як суб'єкта самодетермінованої активності).												
Тема 2. Напрями некласичної трансформації психології (за Д.О. Леонтьєвим).	5	2	1	-		2	3	1	-	-		2
Тема 3. Загальна характеристика стану розвитку теорії диспозиційних рис особистості (внесок Олпорта, Кеттелла, Айзенка).	4	1	1	-		2	3	-	1	-		2
Тема 4. Емпіричний і теоретичний статус п'ятифакторної моделі особистісних рис і аспекти її критики.	5	2	1	-		2	1	-	-	-		1
Разом за змістовим модулем 1	22	7	5	-		10	10	2	1		-	7
Змістовий модуль 2. Психофізіологічні і біохімічні кореляти особистості та їх пояснювальний потенціал. Інші підходи до розгляду формування особистості												
Тема 1. Психофізіологічні і біохімічні кореляти особистості.	6	2	1	-		3	2	-	-	-		2
Тема 2. Теорія сенситивності до підкріплення поведінки (RST) Джефері Грея як приклад розвитку ідей генетичного підходу до дослідження	6	2	1	-		3	3	-	-	-		3

структури особистості.												
Разом за змістовим модулем 2	12	4	2	-		6	5	-	-	-		5
Змістовий модуль 3 Дослідження саморегуляції особистості (контекстуалізовані моделі особистості)												
Тема 1. Когнітивно-адаптивна теорія поясненні зв'язку особистісних рис з особливостями сприйняття і переробки інформації людиною.	6	1	1	-		4	4	1	-	-		3
Тема 2. Соціально-когнітивні теорії особистості: особистість у контексті ситуації. Соціально-когнітивна теорія особистості (А. Бандура).	6	1	1	-		4	4	-	1	-		3
Тема 3. Когнітивно-афективна модель особистості. Модель архітектури особистості «знання і оцінювання» Д. Цервоне. Когнітивно-експерієнціальна модель С. Епштейна.	6	1	1	-		4	3	-	-	-		3
Разом за змістовим модулем 3	18	3	3	-		12	11	1	1	-		9
Змістовий модуль 4. Інтегративний підхід до дослідження особистісної ідентичності												
Тема 1. Багатовимірні ієрархічна модель. Я-концепції: важливий аспект особистісної ідентичності. Самосвідомість як аспект дослідження особистісної ідентичності.	8	1	1	-		6	5	-	1	-		4
Тема 2. Динамічні мотиваційні риси –	6,5	0,5	1	-		5	4	1	-	-		3

«вікно в особистість». Упевненість у собі як ознака особистісної ідентичності.												
Тема 3. Особистість і процеси подолання стресу. Емоційний інтелект як динамічна риса, що визначає індивідуальну ідентичність. Поняття емоційної розумності і емоційної майстерності.	7,5	0,5	2	-		5	3	-	-	-		3
Разом за змістовим модулем 4	22	2	4	-		16	12	1	1	-		10
Змістовий модуль 5. Позитивні риси особистості (цінності-у-дії) та їх роль у забезпеченні психологічного благополуччя людини. Імплицитний підхід до дослідження особистості												
Тема 1. Теорія позитивних цінностей та властивостей особистості, її виникнення. Роль позитивних емоцій у зумовленні формування позитивних цінностей та властивостей особистості.	16	2	4	-		5	3	-	1	-		2
Суб'єктивне, психологічне та соціальне благополуччя як результуючі наслідки наявності у людини позитивних цінностей та особистісних властивостей.						5						4
Разом за змістовим модулем 5	16	2	4	-		10	7	-	1	-		6
Усього годин	90	18	18	-		54	45	4	4	-		37

4. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		д.в.	з. в.
1	Особливості неklasичного підходу до дослідження особистості. Особливості неklasичного вектору дослідження особистості як культурного суб'єкта.	3	
2	Напрями неklasичної трансформації теоретичної психології.	2	
3	Психофізіологічні і біохімічні кореляти особистості.	2	
4	Структурний підхід до дослідження особистості, структурні моделі особистості, принципи їх побудови.	2	1
5	Соціально-когнітивні теорії особистості: особистість у контексті ситуації. Соціально-когнітивна теорія особистості (А. Бандура).	2	1
6	Когнітивно-афективна модель особистості. Модель архітектури особистості «знання і оцінювання» Д. Цервоне. Когнітивно-експерієнціальна модель С. Епштейна.	1	
7	Багатовимірна ієрархічна модель Я-концепції: важливий аспект особистісної ідентичності. Самосвідомість як аспект дослідження особистісної ідентичності.	2	1
8	Динамічні мотиваційні риси – «вікно в особистість». Упевненість у собі як ознака особистісної ідентичності.	1	
9	Особистість і процеси подолання стресу. Емоційний інтелект як динамічна риса, що визначає індивідуальну ідентичність.	1	
10	Теорія позитивних цінностей та властивостей особистості. Її виникнення. Роль позитивних емоцій у зумовленні формування позитивних цінностей та властивостей особистості. Суб'єктивне, психологічне та соціальне благополуччя як результуючі наслідки наявності у людини позитивних цінностей та особистісних властивостей.	2	1
11	Сутність імпліцитного підходу до дослідження особистісної когерентності. Процесуальні моделі дослідження особистості. Єдиний фактор особистості (Ірвінг, Раштон).	1	
Разом		18	4

7. Теми лабораторних занять

Не передбачені програмою

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Вид самостійної роботи
		д. в.	з. в.	
1	Змістовий модуль 1. Некласичний вектор у сучасній психології. Структурний підхід до дослідження особистості.	10	7	Реферати наукових статей, есе на запропоновані теми; письмові відповіді на контрольні запитання.
1.1	Напрями некласичної трансформації теоретичної психології.	3	2	Реферат статті Д.О. Леонтєва «Неклассический вектор в современной психологии» – в кн. «Теория и методология психологии: Постнеклассическая перспектива». – М.: Ин-т психологи РАН, 2007, 74–95 с. Анотація монографій М.В. Савчина «Методологии психологии», К., 2013; «Духовна парадигма психологии», К., 2013.
1.2	Структурні моделі особистості і підходи до їх розробки.	3	2	Есе на тему: «Принципи дослідження структури особистості».
1.3	Варіанти структурних моделей: 16 PF Кеттелла, «Велика п'ятірка» Л. Гольдберга, МакКрея і Кости; Шестифакторна модель Ештона і Лі; двофакторна модель; Модель «Єдиний фактор особистості».	4	3	Письмові відповіді на запитання до I розділу підручника «Сучасні напрями зарубіжної психології» Носенко Е.Л., Аршави І.Ф., Дн-ськ; ДНУ; 2010 р. (5 запитань – на вибір студента).
2.	Змістовий модуль 2. Психофізіологічні і біохімічні кореляти особистості та їх пояснювальний потенціал.	6	5	Письмові відповіді на контрольні запитання, есе на запропоновані теми.
2.1	Психофізіологічні і біохімічні кореляти трьох провідних особистісних рис.	3	2	Письмові відповіді на контрольні запитання із підручника «Сучасні напрями зарубіжної психології», розділ 2 (5 запитань – на вибір студента). Есе «Емпіричні дослідження психофізіологічних корелятів провідних особистісних рис». – підручник «Сучасні напрями зарубіжної психології», розділ 2.5.
		3	3	
3.	Змістовий модуль 3. Дослідження саморегуляції особистості («контекстуалізовані моделі особистості»).	12	9	Реферат наукової статті, есе на запропоновані теми, письмові відповіді на контрольне запитання.
3.1	Загальна характеристика - соціально-когнітивної теорії особистості (А. Бандура); - когнітивно-афективної моделі особистості (Мішель і Шода); - модель «Знання і оцінювання» (Цервоне);	4	3	Реферат статті Т.Д. Марцинковської «Психология в современном мире»; в кн. «Теория и методология психологии». Есе : «Принципи побудови динамічних контекстуалізованих моделей особистості» (варіанти моделей).
		4	3	

	- когнітивно-адаптивної моделі моделі Меттьюса; - когнітивно-експерієнціальної моделі Епштейна.	4	3	Письмові відповіді на контрольні запитання до розділу 3 «Саморегуляція особистості» підручника «Сучасні напрями зарубіжної психології» (5 запитань на вибір студента).
4.	Змістовий модуль 4. Інтегративний підхід до дослідження особистісної ідентичності.	16	10	Письмові відповіді на контрольні запитання, есе на запропоновані теми.
4.1	- Багатовимірна ієрархічна модель Я-концепції; - самосвідомість, мотиваційні риси і впевненість у собі як аспекти дослідження особистості ідентичності.	4 4 8	3 3 4	Письмові відповіді на контрольні запитання до розділу 4 з проблеми «Емоційний інтелект і засоби подолання стресу». Есе «Аспекти прояву особистісної ідентичності».
5	Змістовий модуль 5. Імплицитний підхід до дослідження особистості.	10	6	Реферат, есе, класифікаційні схеми.
5.1	Позитивні цінності і «сильні» риси характеру. Духовна парадигма в психології.	5	5	Есе: «Загальнолюдські позитивні цінності: номенклатура, характер впливу на формування «сил» характеру», «Зміст духовної парадигми в психології».
5.2	Види психологічного благополуччя людини: суб'єктивне, психологічне, соціальне.	5	5	Підготовка класифікаційних схем Відповіді на контрольні запитання (5 запитань – на вибір студента) Реферат статті Г.В. Залевського «Объяснение и понимание в психологии», в кн.: «Теория и методология психологии», 2007, с.195–223.

9. Індивідуальні завдання

КНР для студентів ЗФН – «Підготовка письмових відповідей на запитання з теоретичних проблем курсу» (20 запитань по 2 бали за кожне – 40 балів)

10. Методи навчання

Словесні (лекція, бесіди, дискусії, інструктажі); **Наочні** (демонстрація, ілюстрація); **Практичні** (самостійна робота, індивідуальна робота); **Проблемні** (проблемне викладання, частково-пошукове, дослідне); **Інтерактивні** (евристична бесіда, проблемна лекція, мозковий штурм, методи з використанням мультимедійних технологій та ін.)

11. Методи контролю

Практична контрольна перевірка (синтезована – узагальнена перевірка знань, умінь, навичок; ймовірна – перевірка всієї системи знань); **Тестовий метод**; (екзамен проводиться методом письмової роботи, тестування, захисту науково-дослідних робіт); **Самоконтроль**; **Самооцінка**.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1												Всього за Модуль 1		Екзамен		Сума	
ЗМ-1		ЗМ-2		ЗМ-3		ЗМ-4		ЗМ-5		КНР		д.в.	з.в.	д.в.	з.в.	д.в.	з.в.
д.в.	з.в.	д.в.	з.в.	д.в.	з.в.	д.в.	з.в.	д.в.	з.в.	д.в.	з.в.	60	60	40	40	100	100
20	6	9	1	11	6	9	1	11	6	–	40	60	60	40	40	100	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
059	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* Оцінка F виставляється тільки за результатом складання заборгованості комісії.

13. Методичне забезпечення

- Першоджерела: репринти статей та розділів монографій до всіх тем курсу.
  - Авторська інтерпретація теорії емоційного інтелекту в монографії Носенко Е.Л., Ковриги Н.В. Емоційний інтелект: Концептуалізація феномену, основні функції. – Київ: Вища школа, 2003. – 126 с.
  - Авторська інтерпретація сучасних напрямів зарубіжної психології особистості в підручнику Носенко Е.Л., Аршава І.Ф. Сучасні напрями зарубіжної психології. – Д.: ДНУ, 2010. – 306 с.
- Байсара Л.І. Множинність виявлення інтелекту: конспект лекцій. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ. – 2010. – 96 с.
- Бурлачук Л.Ф., Корольов Д.К. Адаптація опросника для діагностики пяти факторов личности // Вопросы психологии. – 2001. – №1. – С. 126–134.

14. Рекомендована література**Базова**

- Теория и методология психологии. Постнеклассическая перспектива / Отв. ред. А.Л. Журавлев, А.А. Юревич. – М.: Изд-во “Институт психологии РАН”, 2007. – 527 с.
- Прогресс психологии: критерии и признаки / Под ред. А.Л. Журавлева, Т.Д. Марцинковской, А.В. Юревича. – М.: Изд-во “Институт психологии РАН”, 2009. – 336 с.

3. Парадигма в психологии. Научковедческий анализ / Отв. ред. А.Л. Журавлев, Т.В. Корнилова, А.В. Юревич. – М.: Изд-во “Институт психологии РАН”, 2012. – 468 с.
4. Носенко Е.Л., Аршава І.Ф. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості, підручник для студентів вищих навчальних закладів, - під редакцією академіка АПН України, доктора психологічних наук, професора С. Д. Максименка, Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет ім. Олесья Гончара, 2010. – 264 с.
5. Аршава І.Ф., Носенко Е.Л. Аспекти імпліцитної діагностики емоційної стійкості людини. – Д.: Вид-во ДНУ, 2008. – 468 с
6. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навчальний посібник для слухачів та студентів вищих навчальних закладів / Корольчук М.С. и др. – К.: Ніка–Центр, 2008.– 336 с.
7. Методология комплексного человекознания и современная психология / Под редакцией А.Л. Журавлева, В.А. Кольцовой. – М.: Изд-во “Институт психологии РАН”. – М., 2008. – 600с.
8. Предмет и метод психологии / Под. ред. Е.Б. Старовойтенко. – М.: “Академический проект”. – 2005., М.: Гаудеамус.
9. Максименко С.Д. Генезиса становлення особистості. - К.: Изд-во ООО «КММ», 2006. – 240 с.
10. Савчин М.В. Методологеми психології. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с.
11. Савчин М.В. Духовна парадигма в психології. – К.: Академвидав, 2013. – 218 с.

Допоміжна

1. Бондаренко А.Б. Рецензія на міжнародну монографію: “Актуальные проблемы современной психологии». (States of Mind. American and Post-Soviet Perspectives on Contemporary Issues on Psychology / Ed. By Diane F. Halpern & Alexander E. Voiskounsky. Oxford University Press., 1997) // Психологический журнал, 2000, том 21, №6, с.105-109.
2. Боришевський М.Й. Дорога до себе. Від основ суб’єктності до вершин духовності. – Київ: “Академвидав”, 2010. – 410 с.
3. Боришевський М.Й. Особистість у вимірах самосвідомості. – Київ, 2012. – 605 с.
4. Гордон Олпорт. Становление личности. Избранные труды.– М.: Смысл, 2002. – 462 с.
5. Журавльова Л.П. Психологія емпатії. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007.– 328 с.
6. Кузнецов М.А. Эмоциональная память. – Харьков: Крок, 2005.–568 с.
7. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену. Основні функції. -Київ, “Вища школа”, 2003, 198с. (гл. I, II).
8. Richards A. Metapsychology: Revisiting the Past, Confronting the Present, Serving the Future. // New Ideas in Psychology. -1997. -Vol.15. -Nl. -P.17-33.

9. Ryff Carol D. Happiness is Everything, or is it? Explorations on the Meaning of Psychological well-being. // Journal of Personality and Social Psychology. -1989. - Vol.37. N6.-P. 1069-1081
10. Barbara Fredrickson. Positivity. Ground breaking Research to Rebase Your Inner Optimist and Thrive. NY, USA, 2009. – 277 p.

15. Інформаційні ресурси

1. Тест емоційного інтелекту. www.queendom.com
2. Імплицитна оцінка ставлень до соціальних об'єктів. www.implicit.harvard.edu/implicit
3. Електронна версія підручника Носенко Е.Л., Аршава І.Ф., «Сучасні напрями зарубіжної психології». – Дн-ськ: ДНУ. – 2010. – 306 с. www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pspl/2010_10/501-514.pdf